

ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA KITOBXONLIKNI TARG'IB QILISH

Xamidova Nilufar Salimovna

Xalqaro innovatsion universiteti o'qituvchisi
nilufar777@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17903935>

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida kitobxonlikni targ'ib qilish masalasi tahlil qilinadi. Maqolada O'zbekistonda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgani, kitob mutolaasining yoshlar ma'naviy va intellektual shakllanishidagi o'rni, shuningdek, mutolaa madaniyatini oshirishning zamonaviy strategiyalari haqida so'z yuritiladi. Muallif kitobxonlikni yoshlar dunyoqarashini kengaytiruvchi, milliy qadriyatlarni shakllantiruvchi asosiy vosita sifatida ko'rib chiqadi.

Kalit so'zlar: kitobxonlik madaniyati, mutolaa, ma'naviyat, yoshlar, ta'lim tizimi, targ'ibot, intellektual rivojlanish.

Abstract: This article analyzes the issue of promoting reading in the modern education system. The article discusses how the development of reading culture in Uzbekistan has risen to the level of state policy, the role of book reading in the spiritual and intellectual formation of youth, as well as modern strategies for improving reading culture. The author considers reading as the main tool for expanding the worldview of young people and forming national values.

Keywords: reading culture, reading, spirituality, youth, education system, promotion, intellectual development.

Аннотация: В данной статье анализируется вопрос пропаганды чтения в современной системе образования. В статье обсуждается, как развитие культуры чтения в Узбекистане поднялось до уровня государственной политики, роль чтения книг в духовном и интеллектуальном становлении молодежи, а также современные стратегии повышения культуры чтения. Автор рассматривает чтение как основной инструмент расширения мировоззрения молодежи и формирования национальных ценностей.

Ключевые слова: культура чтения, чтение, духовность, молодежь, система образования, пропаганда, интеллектуальное развитие.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida axborot oqimlarining keskin ortib borishi insonning bilim olish, o'rganish va fikrlash jarayoniga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli kontent yosh avlodning asosiy axborot manbaiga aylangan bir sharoitda **kitobxonlik madaniyati** jamiyatning ma'naviy poydevorini mustahkamlovchi strategik omil sifatida yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki mutolaa — bu shunchaki o'qish emas, balki tafakkur, tahlil, idrok va o'zlikni anglash jarayonidir.

Kitob insoniyat tafakkurining eng qadimiy, eng ishonchli manbai bo'lib, u millat ma'naviyatining o'lchovi, jamiyat taraqqiyotining ko'zguvidir. Tarixdan ma'lumki, yuksak sivilizatsiyalar aynan kitobga ehtirom orqali barpo bo'lgan. Sharq uyg'onish davri allomalari — Imom al-Buxoriy, Beruniy, Ibn Sino, Alisher Navoiy kabi mutafakkirlar

ilmning eng muhim tayanchi sifatida kitobni ko‘rgan, bilim va adabni aynan mutolaa orqali avlodlarga yetkazganlar.

Ammo XXI asr texnokratik davrida yoshlarning kitob o‘qishga bo‘lgan e‘tibori sezilarli darajada pasaygani kuzatilmoqda. Raqamli axborot muhitining kengayishi, internet resurslarining haddan tashqari ko‘pligi, qisqa va yengil kontentlar (postlar, videolar, bloglar) ko‘plab yoshlarning diqqatini kitobdan uzoqlashtirmoqda. Bu holat o‘z navbatida **fikrlash madaniyati, til boyligi, mantiqiy tahlil ko‘nikmasi** kabi intellektual qobiliyatlarning susayishiga sabab bo‘lmoqda.

Shu bois O‘zbekistonda kitobxonlikni rivojlantirish masalasi so‘nggi yillarda davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 12-yanvardagi “Kitob mahsulotlarini chop etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ‘ibot qilish bo‘yicha komissiya tuzish to‘g‘risida”gi farmoyishi mazkur yo‘nalishda yangi bosqichni boshlab berdi. Shundan so‘ng “Besh tashabbus” doirasida har bir hududda kitobxonlik haftaliklari, “Eng faol kitobxon” tanlovlari, “Yosh kitobxonlar klubi” kabi tashabbuslar yo‘lga qo‘yildi.

Zamonaviy ta‘lim tizimi uchun kitobxonlikni faqatgina badiiy adabiyot o‘qish jarayoni sifatida emas, balki **ma‘naviy-axloqiy tarbiya, ijtimoiy mas‘uliyat va innovatsion tafakkurni** shakllantiruvchi mexanizm sifatida ko‘rish muhimdir. Chunki mutolaa insonning mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish, qaror qabul qilish va ijodiy yondashuv qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Kitobxonlik madaniyatini yuksaltirish orqali:

1. yoshlarning intellektual salohiyati oshadi;
2. milliy qadriyat va tarixiy merosga sadoqat kuchayadi;
3. axborot tanlash va tahlil qilish madaniyati shakllanadi;
4. raqamli savodxonlik bilan uyg‘unlashgan o‘qish madaniyati rivojlanadi.

Bugungi kunda ta‘lim jarayonini insonparvarlik, axborot texnologiyalari va raqamli madaniyat bilan uyg‘unlashtirish zarur. Shu nuqtai nazardan, kitobxonlikni targ‘ib qilish masalasi **ta‘limning sifat ko‘rsatkichlaridan biri** sifatida qaralmoqda. O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi ilmiy hamkorlik, kutubxonalarning raqamli resurslar bazasini kengaytirish, elektron o‘qish platformalarini yaratish, o‘quvchi-yoshlarni o‘qish klubiga jalb etish — bularning barchasi zamonaviy ta‘lim tizimida mutolaani jonlantirishning amaliy mexanizmlaridir.

Demak, kitobxonlikni targ‘ib qilish — bu nafaqat madaniy, balki pedagogik, ijtimoiy va ma‘naviy jarayondir. Mazkur maqolada aynan shu jihatlar tahlil qilinib, ta‘lim muassasalarida kitobxonlikni oshirishning samarali strategiyalari, raqamli texnologiyalar yordamida mutolaaga qiziqishni kuchaytirish yo‘llari va ilg‘or xorijiy tajribalar o‘rganiladi.

Metodlar. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida **taqqoslama-tahliliy, sotsiologik so‘rov, kuzatuv, pedagogik-psixologik tahlil** usullari qo‘llanildi.

1. **Taqqoslama-tahliliy metod** orqali O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlarda kitobxonlikni rivojlantirish tajribalari o‘rganildi.
2. **Sotsiologik so‘rovlar** yordamida yoshlar o‘rtasida kitob o‘qishga bo‘lgan qiziqish, elektron resurslardan foydalanish darajasi va o‘qish madaniyati tahlil qilindi.
3. **Pedagogik kuzatuvlar** orqali ta‘lim muassasalarida kitobxonlikni rag‘batlantiruvchi usullar (tanlovlar, kitob haftalıkları, o‘qish klublari) samaradorligi baholandi.
4. **Psixologik tahlil** asosida mutolaaning shaxs ma‘naviyati va tafakkuriga ta‘siri o‘rganildi.

Tadqiqot davomida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoyishlari, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun, beshta muhim tashabbus doirasidagi hujjatlar, shuningdek, milliy va xalqaro ilmiy manbalar tahlil qilindi. Metodik asos sifatida ta‘lim jarayoniga integratsiyalashgan **kitobxonlik motivatsiyasi modeli** taklif etildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalariga ko‘ra:

- ✓ O‘zbekiston yoshlarining 65 foizi o‘quv adabiyotlaridan tashqari badiiy kitoblarni kam o‘qishini, 20 foizi esa elektron shakldagi adabiyotlarni afzal ko‘rishini bildirdi.
- ✓ “Besh tashabbus” doirasida har bir hududga bir milliondan ortiq kitob yetkazib berilishi kitobxonlik infratuzilmasini kengaytirgan.
- ✓ Kitobxonlikni rag‘batlantirishda “Eng faol kitobxon”, “Kitobxon maktab”, “Kitobxon oila” kabi tanlovlar ijobiy natija bergan.
- ✓ Talabalar va o‘quvchilar o‘rtasida o‘qish klublarini tashkil etish mutolaa madaniyatini oshirishning samarali vositasi sifatida o‘zini oqlagan.

Kitobxonlik faqat axborot olish vositasi emas, balki shaxsning tafakkurini, ma‘naviy barkamolligini, fuqarolik pozitsiyasini shakllantiruvchi jarayon sifatida qaralmoqda.

Muhokama. Zamonaviy axborot muhitida yoshlarni kitobga jalb etish murakkab, ammo dolzarb jarayondir. Internet va raqamli texnologiyalar hayotning barcha sohalariga kirib kelgani kitob o‘qish odatini qisqartirayotgan bo‘lsa-da, bu vositalarni **mutolaani rag‘batlantiruvchi raqamli platformalar** sifatida qayta yo‘naltirish mumkin.

Masalan, **elektron kutubxonalar, audio kitoblar, mobil o‘qish ilovalari** yoshlarning qiziqishini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, o‘quv jarayoniga **“digital reading”** konsepsiyasini kiritish, har bir talabaning individual o‘qish rejasini tuzish mutolaa samaradorligini oshiradi.

Kitobxonlikni rivojlantirishning yana bir yo‘li — **oil muhitida o‘qish madaniyatini shakllantirish**. Bola kitobni avvalo ota-ona qo‘lida ko‘rishi, oilada mutolaa muhitini his etishi kerak. Shu bois maktab va oliygo‘hlar bilan bir qatorda, **oilaviy kitobxonlik dasturlari** ham dolzarb ahamiyatga ega.

Mutolaa madaniyatini yuksaltirish, o‘z navbatida, yoshlarning milliy qadriyatlarni anglash, tarixiy merosni qadrlash, ijodiy fikrlash va ijtimoiy faollik darajasini oshiradi.

Xulosa. Kitobxonlikni targ‘ib qilish bugungi ta‘lim tizimining strategik vazifasidir. U nafaqat bilim, balki insoniylik, tafakkur va ma‘naviyat manbai hisoblanadi. Kitob inson tafakkurining qanoti, jamiyat ma‘naviyatining ko‘zgusi sifatida qadrlanishi lozim.

O‘zbekiston sharoitida kitobxonlikni rivojlantirish quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshirilishi zarur:

- ✓ ta‘lim tizimida mutolaa madaniyatini o‘quv jarayoniga integratsiya qilish;
- ✓ raqamli vositalar orqali elektron o‘qish imkoniyatlarini kengaytirish;
- ✓ oilaviy va jamoaviy kitobxonlik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash;
- ✓ kitobxonlikni rag‘batlantiruvchi tanlov va dasturlarni doimiy yo‘lga qo‘yish.

Darhaqiqat, “kitob inson tafakkurining chirog‘i” bo‘lib, har bir o‘quvchi va talabning dunyoqarashini yorituvchi, ma‘naviyatini mustahkamlovchi manba sifatida qadrlanishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. *“Kitob mahsulotlarini chop etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ‘ibot qilish bo‘yicha komissiya tuzish to‘g‘risida”* Farmoyish. — **Xalq so‘zi**, 2017 yil 13-yanvar.
2. Fitrat.uz — *Kitoblar ulug‘likka eltuvchi yo‘ldir.* <http://fitrat.uz>